

İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Karar Verme Yetkinliklerinin Yordayıcılarının İncelenmesi

Examination Of 8th Grade Elementary School Students' Career Decision Making Self Efficacy Predictors

Hasan BOZGEYİKLİ*
Feride BACANLI**
Hüseyin DOĞAN***

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim 8. sınıfa devam eden öğrencilerinin kariyer gelişimleri ve cinsiyetlerinin meslek kararı verme öz yetkinlik algılarını yordayıp yordamadığını belirlemektir. Araştırmanın çalışma grubunu üç ilköğretim okulunun 8. sınıfındaki random yoluyla seçilen (%47,8'i erkek; %52,2'si kız) 756 öğrenci oluşturmaktadır. Öğrencilerin kariyer gelişim düzeyleri, 8 boyutlu (*merak/araştırma, bilgi, anabitar figürler, ilgiler, denetim odağı, zaman perspektifi, benlik kavramı ve planlılık*) Çocuklar İçin Kariyer Gelişim Ölçeği ile ölçülmüştür. Meslek kararı verme öz yetkinlik algıları ise (*bireysel ve mesleki özellikleri doğru olarak değerlendirme, mesleki bilgi toplama, gerçeğe plan yapma*) alt boyutlarından oluşan Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği ile ölçülmüştür. Veriler çözümlenirken, çoklu doğrusal regresyon analizi tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonuçları, kariyer gelişimi ve cinsiyetin birlikte meslek kararı verme öz yetkinlik algısının üç alt boyutunu da anlamlı olarak yordadıklarını göstermiştir. Bu araştırmanın sonuçları ilgili literatür çerçevesinde tartışılmış ve gelecek araştırmalara yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kariyer/Mesleki gelişim, meslek kararı verme öz yetkinlik algısı, cinsiyet
Çalışmanın türü: Araştırma

ABSTRACT

Self-efficacy concept was described as belief related to practicing the order of behaviors with individual's capacities in a successful way by Bandura (1977; 1986). Self-efficacy expectations are postulated to influence behavioral choices, performance, and persistence. Self-efficacy is thought to have four primary sources: performance accomplishments, vicarious usal. Within psychological counseling, the application of self-efficacy theory to career choice behavior has been especially important, both the theoretically (Borgen, 1991; Hackett and Lent, 1992), and to design of career counseling interventions (Betz,1992).

Self-Efficacy Theory was applied first in career counseling field by hackett and Betz (1981). According to Betz (2000) self-efficacy concept contributed to either career counseling or career development theories and became the subject of a lot of study. In particular, there have now hundreds of studies investigating the importance of self-efficacy to educational and career development with respect to educational and career development with respect to career-related behaviors. These studies have included mathematics self-efficacy (Lopez, Lent, Brown, and Gore,1997; Özyürek, 1995), and self-efficacy for occupational tasks (Rooney and Osipow, 1992), and career search self-efficacy (Solberg, Good, Fischer, Brown, and Nord, 1995; Bacanlı, 2006). Because of its importance to career decision making self-efficacy has received probably the most study attention relative to other domains of career behavior. Career decision-making self-efficacy, derived directly from Bandura's self-efficacy theory (Taylor and Betz, 1983), relates specifically to a person's belief that he or she can successfully accomplish the tasks and behaviors associated with making career decisions. Research indicates that career decision-making self-efficacy is related to other career choices behaviors. For example, career decision-making self-efficacy is negatively related to career indecision (Betz, Klein and Taylor, 1996). There are positively significant relationships between career decision-making self-efficacy and career maturity (Anderson and Brown, 1997; Creed, Patton and Prideaux, 2007; Luzzo, 1995), vocational identity (Betz, Klein and Taylor, 1996; Robins, 1985). The other studies indicated that career decision-making self-efficacy was a strong predictor of exploratory behavior in both the self and environmental domains (Blustein, 1989; Brown, Darden, Shelton, and Dipoto, 1999).

These studies were investigated on high school and university students samples.

The studies about elementary school students' career decision-making self-efficacy are few studies and these studies are mostly about development of measurement studies (Bozgeyikli, 2004, 2005; Post-Kammer and Smith, 1986; Betz, Klein, and Taylor, 1996).

According to Ginzberg, Ginsburg, Alexrad and Herma (1951), Gottfredson (2002) and Super (1953, 1990) career development is a dynamic process which starts in childhood, embeds in the following development stages and continues during life span. When an assessment is made from this angle, elementary school years are the periods in which the students' the attitudes about career decision making and behaviors about this concept are developed. Roe (1956), Super (1990) and Gottfredson (2002) emphasized that the researchers neglect observing the variables which affect the career development in childhood and the variables which affect this development.

* Yrd. Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi

** Doç. Dr., Gazi Üniversitesi

*** Uzman

The theoretical model about career development in childhood period in career psychology was developed by Super (1990). Super (1990) developed a theoretical model by referring the curiosity and observing behaviors of children studies of Buehler (1935) and Jordaan (1963) in order to determine the dimensions of career development in childhood period. This model is constituted of nine dimensions namely, curiosity, research, information, key figures, interests, locus of control, time perspective, self concept and planning. According to Super (1990) children's gaining the behaviors in these nine dimensions in a successful way causes learning problem solving and decision making behaviors in a successful way.

When four informative sources, which provide suitable environment for self efficacy belief, are taken into consideration Super's level of fulfilling the behaviors which constitute the content of career development model in childhood period has an important place to observe. Thus this research's main aim is to determine whether Super's (1990) 8th grade elementary school students' gender and fulfillment levels of career development in childhood model's behaviors in curiosity, observing, information, key figures, interests, locus of control, time perspective, self concept and planning dimensions predict career decision making self efficacy beliefs (Assessing of Personal and Occupational Features (APOF), Occupational Information (GOI) and Realistic Planning (RP) or not.

Participants

756 8th grade elementary school students (361 female (47,8%), 395 male (52,2%)) who were educated in 2008-2009 educational year fall semester in Konya city center public elementary schools.

Instruments

Career Decision Making Self-Efficacy Scale (CDMSES): Career Decision Making Self Efficacy Scale (CDMSES) which was developed by Bozgeyikli (2004) for 8th grade elementary school students was used in order to determine the levels of being efficient in career decision making of students. In this scale there are three sub dimensions namely, Assessing of Personal and Occupational Features (APOF), Gathering Occupational Information (GOI) and Realistic Planning (RP). These sub dimensions have 11 items, 8 items and 8 items respectively (total 27 items). This scale is 5 degree Likert type scale and can be applied either personal or group level.

Career Development Scale for Childhood (CDSC): Career Development Scale for Childhood (CDSC) which was developed by Schultheiss and Stead (2004) and was adapted by Bacanlı, Özer and Sürücü (2006), was used in order to determine career development levels of students. The theoretical basis of this scale was based of Super's (1990) career development in childhood model. This scale was constituted of 52 items which are 3 degree likert type.

Procedure

Scales were given to volunteer students who were present in classes in 2008–2009 educational year fall semester. Before data collection the directions of the two scales were read by researchers and short description of the study was made. The data collection procedure was performed by researchers and school counselors.

Data Analysis

Pearson correlation coefficients were calculated in order to determine whether there is a linear relationship between predictors (curiosity, information, interests, locus of control, key figures, time perspective, planfulness and self concept) and predicted variables APOF, GOI and RP or not. Then multiple linear regression analysis technique was performed to data. The significance level was accepted as .05 in the research.

Findings

According to research findings there are positive linear relationships between predictors (8 dimensions of the CCDS) and predicted (three dimensions of CDMSES) variables. The sub dimensions of CCDS (curiosity, information, interests, locus of control, key figures, time perspective, planfulness and self concept) and gender positively and significantly predicted the three dimensions of CDMSES. According to regression analysis results for CDMSES-APOF (Multiple R=0,578, R²=0,334, F=41,521 p<,01), all of the CCDS sub dimensions and gender can explain 33,4% of variance taken from CDMSES-APOF sub dimension. According to regression analysis results for CDMSES-GOI (Multiple R=0,593, R²=0,351, F=44,927 p<,01), all of the CCDS sub dimensions and gender can explain 35,1% of variance taken from CDMSES-GOI sub dimension. According to regression analysis results for CDMSES-RP (Multiple R=0,574, R²=0,329, F=40,652 p<,01), all of the CCDS sub dimensions and gender can explain 32,9% of variance taken from CDMSES-RP sub dimension. These findings determined that fulfillment of career development tasks level is an important predictor of career decision making self efficacy belief.

Discussion

The results of this study firstly indicated that there were positively and significantly relationships between three dimensions (APOF, GOI, and RP) of the CDMSES and eight dimensions (curiosity, information, interests, locus of control, key figures, time perspective, planfulness, and self-concept) of the CCDS. These results supported the theoretical thought about formation of career decision-making self-efficacy concept of Taylor and Betz (1983) developed this thought basing on Self-Efficacy Theory of Bandura (1977; 1986).

In this study, the results of the regression analyses performed on the APOF scores showed that the all dimensions of the CCDS and gender were important predictors of the APOF which consistent with the results of the previous studies (e.g., Anderson and Brown, 1997; Paulsen and Betz, 2004; Betz and Serling, 1993). In addition, the results indicated that the all dimensions of the CCDS and gender were positively important predictors of both the GOI and RP also provided support for the

above mentioned studies. To conclude, the results of this study supported the thought that the career decision-making self-efficacy of 8th grade students might be associated their career development and genders.

In summary, the results contribute to understand the career decision-making. In other word, the results of this study indicated there were positively and significantly relationships between three dimensions of the CDMSES of 8th students and all dimensions of their career development. These relationships may help psychological counselor decide what approach to take with clients have low career decision-making self-efficacy.

Keywords: Career Development, Career Decision Making Self Efficacy, Gender

The type of research : Research

GİRİŞ

Bireylerin yaşamları boyunca sergiledikleri çeşitli davranışları etkileyen bilişsel süreçlerin anlaşılması konusunda geniş bir çerçeve sunan öz yetkinlik inancı kavramı, sosyal öğrenme kuramcısı Bandura (1977, 1982, 1997) tarafından ortaya atılan ve davranış üzerinde etkili olduğu ileri sürülen temel kavramlardan biridir. Bandura'ya göre (1977,1986) öz yetkinlik inancı bireyin, sahip olduğu kapasitelerini verilen bir davranış ya da davranışların sıralamasını başarılı bir şekilde uygulayabilmeye ilişkin inancıdır. Yetkinlik inancı bireyin davranışlarının seçimini, performansını ve davranışını sürdürüp sürdürmeyeceğini etkiler. Psikolojik danışma ve rehberlik alanında, Bandura'nın Yetkinlik Teorisi'nden kariyer seçimi davranışında yararlanmak hem teorik olarak (Borgen, 1991; Hackett ve Lent, 1992) hem de kariyer danışma müdahalelerini planlama açısından önemlidir (Betz, 1992).

Bandura'ya göre (1997) davranışın asıl (başlıca) sebebi, verilen belli görevleri başarabilme yeteneğine ilişkin öz yetkinlik inançlarıdır. Öz yetkinliğin başlıca dört bilgi kaynağı vardır: *performans başarıları*, bireyin doğrudan kendi yaptığı başarılı ya da başarısız etkinlikler sonucunda kendisi hakkında elde ettiği bilgiler; *dolaylı öğrenme*, bireyin başkalarını gözleyerek onların aynı işleri ne derece başarı ile yaptığı konusunda edindiği bilgiler; *sözel ikna*, bireyin başarabileceğine ya da başaramayacağına ilişkin bireye dışarıdan yapılan teşvikler, nasihatler ve öğütler; *duygusal uyarılma*, performans anında bireyin yaşadığı kaygı, sinirlenme ya da heyecanlanma gibi tepkilerdir. Ayrıca Bandura'ya göre (1982) öz yetkinlik inancının üç boyutu vardır: *düzye*; girişilecek işin zorluğu; *dayanıklılık*, bireyin engelleyici, caydırıcı koşullara karşın davranışını sürdürmeye devam etmesi; *genellenebilirlik*, belirli bir durumda oluşan yetkinlik inancının diğer durumlara genellenebilmesidir. Bireyler öz yetkinliğin dört bilgi kaynağı ve bunları destekleyen üç boyut sayesinde, yetenekleri doğrultusunda davranışlarını organize ederek davranışlarının sonuçlarını gözler ve davranışlarının sonucunda sahip oldukları yetenekler hakkında bilgi sahibi olurlar.

Bandura (1997), günümüzde çalışma çevresini seçmede pek çok faktör rol oynadığı için kişinin öz yetkinliğinin meslek alanı ve meslek seçiminde önemli olduğunu ileri sürmektedir. Kariyer danışmanlığı alanında Yetkinlik Teorisi ilk olarak Hackett ve Betz (1981) tarafından uygulanmıştır. Betz'e göre (2000) öz yetkinlik kavramı, kariyer psikolojik danışmanlığı ve rehberliği alanına çok önemli katkı getirmiş ve pek çok araştırmanın konusu olmuştur. Özellikle, kariyer seçimiyle ilişkili davranışlar açısından bireyin eğitsel ve kariyer gelişiminde öz yetkinliğin önemi araştırılmıştır. Kariyer seçimiyle ilgili davranışlardan matematik öz yetkinliği (Lopez, Lent, Brown, ve Gore,1997; Özyürek, 1995) mesleki görevlerle ilişkili öz yetkinlik (Rooney ve Osipow, 1992), kariyer araştırma öz yetkinliği (Solberg, Good, Fischer, Brown ve Nord, 1995; Bacanlı, 2006) araştırılmıştır. Eğitsel ve kariyer gelişimiyle ilgili en fazla araştırılan bir diğer öz yetkinlik ise meslek/kariyer karar verme öz yetkinlik kavramıdır. Taylor ve Betz (1983) kariyer karar verme öz yetkinlik kavramını, Bandura'nın teorisine dayanarak, etkili kariyer kararı verebilmek için gerekli görevleri ve etkinlikleri başarılı bir şekilde yerine getirmeye ilişkin bireyin inancı olarak tanımlamışlardır. Kariyer karar verme öz yetkinliği kariyer seçimiyle ilgili pek çok değişkenle ilişkili bulunmuştur. Örneğin; kariyer karar verme öz yetkinliği ve kariyer kararsızlığı arasında anlamlı negatif ilişki (Betz, Klein ve Taylor, 1996) bulunmuştur. Kariyer karar verme öz yetkinliği ile kariyer tutumları (Luzzo, 1993), mesleki olgunluk (Anderson ve Brown, 1997; Creed, Patton ve Prideaux, 2007; Luzzo, 1995), mesleki kimlik (Betz, Klein ve diğ., 1996; Robins, 1985) arasında anlamlı pozitif ilişki bulunmuştur. Diğer bir grup araştırma sonuçları kariyer karar verme öz yetkinliğinin bireyin kendini ve çevresini araştırma davranışlarının önemli yordayıcısı olduğunu göstermiştir (Blustein, 1989; Brown, Darden, Shelton ve Dipoto, 1999; O'Brien, Dukstein, Jackson, Tomlinson ve Kamatuka, 1999). Kariyer karar verme öz yetkinliğinin cinsiyetle ilişkisi de pek çok araştırmada incelenmiştir.

Taylor ve Betz (1983) üniversite öğrencileri için Kariyer Karar Verme Öz Yetkinlik Ölçeği (KKVÖYÖ)' ni geliştirme çalışmalarında ölçeği planlama ve hedef seçimi alt boyutlarından kızların erkeklerden daha yüksek puanlar aldıklarını, ölçeğin diğer problem çözme, mesleki bilgi ve kendini değerlendirme boyutlarından ve ölçeğin tümünden kızlar ve erkeklerin puanlarının benzer olduğunu bulmuşlardır. Taylor ve Pompa (1990) ve Robbins (1995) de KKVÖYÖ'nin Problem çözme alt boyutundan ve ölçeğin tümünden kızların erkeklerden daha yüksek puanlar aldıklarını bulmuşlardır. Ancak araştırmacılar gelecekte cinsiyetin kariyer karar verme öz yetkinliğiyle ilişkisinin araştırılmasını önermektedirler.

Yukarıda özetlenen araştırmaların lise ve üniversite öğrencileri örneklemelerinde yapıldığı dikkati çekmektedir. İlköğretim öğrencilerinin meslek kararı yetkinlik inançlarının kariyer seçimi davranışlarıyla ilişkilerini izleyen araştırmaların çok az olduğu ve bunların da daha çok ölçme araştırmalarını geliştirme çalışmaları olduğu görülmektedir (Bozgeyikli, 2005; Post-Kammer ve Smith, 1986; Betz ve diğ., 1996). Ginzberg, Ginsburg, Alexrad ve Herma(1951), Gottfredson (2002) ve Super'a göre (1953, 1990) meslek gelişimi çocuklukta başlayan ve sonraki gelişim dönemlerine kadar uzanan yani yaşam boyu devam eden dinamik bir süreçtir. Bu açıdan bakıldığında ilköğretim yılları, bireylerin kariyer kararı ile ilgili tutum, davranışları kazandıkları, kariyer karar verme yetkinlik inançlarının geliştiği zamanlardır. Bu yıllar, çocukların psiko-sosyal kişilik gelişimi açısından da kritik zamanlardır. Kişinin kendine olan güveni, kendini kabul, benlik tasarımı, içsel denetiminin gelişmesi gibi kişilik boyutları bu dönemde gelişir. Çocukluk döneminde oluşan tutumlar, değerler ve algılar eğitsel ve mesleki gelişim açısından da çok önemlidir (Özguven, 2003). Bunun yanı sıra bu meslek psikologlarına göre ilköğretim döneminde çocuklar hangi mesleği seçeceklerine karar vermek zorunda değildirlir. Ancak bu çocukların ilerde kendilerine uygun meslek seçimi yapabilmeleri için çalışmanın önemini anlamak, meslekleri, iş dünyasını merak etmek ve araştırmak gibi kariyer gelişimiyle ilgili davranışları içinde buldukları mesleki gelişim döneminde kazanmaları gerekmektedir.

Roe (1956), Super (1990) ve Gottfredson(2002)' un da vurguladıkları gibi kariyer teorisyenlerinin çocuklukta kariyer gelişimini ve bu gelişimi etkileyen değişkenleri araştırmayı ihmal ettikleri dikkati çekmektedir. Oysa çocukların ileride kendi kişilik özelliklerine ve sosyo-ekonomik olanaklarına uygun okul, ve meslek seçebilmeleri için zengin kariyer gelişimi süreci yaşamalarına gereksinimleri vardır.

Meslek psikolojisinde çocuklukta kariyer gelişimiyle ilgili ilk teorik model yine Super (1990) tarafından geliştirilmiştir. Super (1990) çocuklukta kariyer gelişiminin boyutlarını belirlemek amacıyla Buehler (1935) ve Jordaan'ın (1963) çocukların merak ve araştırma davranışlarını inceledikleri çalışmalarına dayanarak çocuklukta kariyer gelişiminin teorik modelini geliştirmiştir. *Bu model; merak, araştırma, bilgi, anahtar figürler, ilgiler denetim odağı, zaman perspektifi, benlik kavramı ve planlılık adları verilen dokuz boyuttan oluşmaktadır.* Super'göre (1990) bu dokuz çocukluk dönemine ilişkin kariyer gelişim görevlerini içermektedir. Bu boyutların içeriğini oluşturan davranışları kazanmak çocukların etkili problem çözme ve karar verme davranışlarını öğrenmelerine yol açar. Taylor ve Betz'e göre (1983), meslek kararı verme öz yetkinliği, bireyin uygun eğitsel ve mesleki hedefler seçme, mesleklerle ilgili bilgi toplamak, kendini doğru değerlendirmek gibi kariyer gelişimi görevlerini başarılı bir şekilde yerine getirebilmeye ilişkin kendine olan inancıdır. Dolayısıyla Taylor ve Betz'in karar verme öz yetkinliğine ilişkin teorik görüşleri ve yukarıda özetlenen araştırma sonuçları dikkate alındığında, ilköğretim 8. sınıf öğrencilerin kariyer/mesleki karar verme öz yetkinlik inançları ile kariyer gelişimleri arasında pozitif yönlü ilişkiler olabileceği düşünülebilir. Bu bağlamdan hareketle, bu araştırmanın amacı, ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin kariyer gelişimleri ve cinsiyetlerinin birlikte meslek kararı verme öz yetkinlik algılarını yordayıp yordamadığını bu araştırmada öğrencilerin kariyer gelişim düzeyleri Çocuklar İçin Kariyer Gelişimi Ölçeği: ÇKGÖ (*merak/araştırma, bilgi, anahtar figürler, ilgiler denetim odağı, zaman perspektifi, benlik kavramı ve planlılık adları verilen sekiz alt ölçekli*) ve meslek kararı verme öz yetkinlik inançları Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği: MKVYÖ (*bireysel ve mesleki özellikleri doğru olarak değerlendirme, mesleki bilgi toplama, gerçekçi plan yapma alt ölçekleri*) ile ölçülmüştür. Yukarıda ifade edilen amaca ulaşabilmek için aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Çocuklar için Kariyer Gelişim Ölçeği (ÇKGÖ)'nin *merak/araştırma, bilgi, anahtar figürler, ilgiler, denetim odağı, zaman perspektifi, benlik kavramı ve planlılık* alt ölçeklerinden alınan puanlar ile MKVYÖ'nün alt ölçeklerinden alınan puanlar arasında anlamlı ilişkiler var mıdır?

2. ÇKGÖ'nün merak, araştırma, bilgi, anahtar figürler, ilgiler, denetim odağı, zaman perspektifi, benlik kavramı ve planlılık alt ölçeklerinden alınan puanlar ve cinsiyet birlikte MKVYÖ'nün BMÖDD alt ölçeğinden alınan puanları anlamlı olarak yordamakta mıdır?

3. ÇKGÖ'nün merak, araştırma, bilgi, anahtar figürler, ilgiler, denetim odağı, zaman perspektifi, benlik kavramı ve planlılık alt ölçeklerinden alınan puanlar ve cinsiyet birlikte MKVYÖ'nün MBT alt ölçeğinden alınan puanları anlamlı olarak yordamakta mıdır?

4. ÇKGÖ'nün merak, araştırma, bilgi, anahtar figürler, ilgiler, denetim odağı, zaman perspektifi, benlik kavramı ve planlılık alt ölçeklerinden alınan puanlar ve cinsiyet birlikte MKVYÖ'nün GPY alt ölçeğinden alınan puanları anlamlı olarak yordamakta mıdır?

YÖNTEM

Katılımcılar

Bu araştırmaya 2008–2009 öğretim yılı güz döneminde Konya il merkezindeki resmi ilköğretim okullarında 8. sınıfa devam eden 361 kız (% 47,8), 395 Erkek (% 52,2) olmak üzere toplam 756 öğrenci katılmıştır. Öğrencilerin yaş ortalaması 13'tür.

Veri Toplama Araçları

Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği (MKVYÖ): İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin meslek kararı vermede kendilerini yetkin görme düzeylerini belirlemek için Bozgeyikli (2004) tarafından geliştirilmiştir. Ölçekte, meslek kararı verme yetkinliği, Bireysel ve Mesleki Özellikleri Doğru Olarak Değerlendirme (BMÖDD) (11 madde), Mesleki Bilgi Toplama (MBT) (8 madde) ve Gerçekçi plan yapma (GPY) (8 madde) olarak üç boyutta toplam 27 madde ile ölçülmektedir. Bu ölçek bireysel veya gruplar halinde uygulanabilen 5'li derecelmeli Likert tipi bir ölçektir. MKVYÖ'nün yapı geçerliğini belirlemek için n=180 İlköğretim 8. sınıf öğrencisinden elde edilen verilere açıklayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçları üç faktörlü bir yapı göstermiştir. Bu faktörlerden BMÖDD alt ölçeğindeki 11 madde toplam varyansın % 30.91'ini, MBT alt ölçeği % 5.64'ünü ve GPY alt ölçeği toplam varyansın % 4.99'unu açıklamaktadır.

Ölçekte yer alan maddelerin kişileri meslek karar yetkinliği bakımından ne derece ayırt ettiğini değerlendirmek amacıyla, ölçek faktör puanlarına göre üst %27'lik puan aralığındakiler ile alt %27'lik puan aralığındakilerin madde puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığına ilişkin yapılan analizler ölçeğin kişileri meslek karar yetkinliği açısından ayırt edici yapıda olduğunu göstermiştir. MKVYÖ'nün, güvenilirliği için testin tekrarı ile hesaplanan kararlılık katsayıları BMÖDD için .79, MBT için .72, GPY için .68 ve MKVYÖ'nün tümü: .78 bulunmuştur. Yine güvenilirlik katsayıları için Cronbach Alpha iç tutarlık katsayıları BMÖDD alt ölçeği için $\alpha=.89$, MBT alt ölçeği için $\alpha=.87$, GPY alt ölçeği için $\alpha=.81$ ve MKVYÖ'nün tümü için $\alpha=.92$ olarak bulunmuştur. Bu çalışma için hesaplanan iç tutarlık katsayıları ise BMÖDD alt ölçeği için $\alpha=.85$, MBT alt ölçeği için $\alpha=.89$, GPY alt ölçeği için $\alpha=.76$ ve MKVYÖ'nün tümü için $\alpha=.91$ olarak bulunmuştur.

Çocuklar İçin Kariyer Gelişimi Ölçeği (ÇKGÖ): Öğrencilerin kariyer gelişim düzeylerini belirlemek için Schultheiss ve Stead (2004) tarafından geliştirilen ve Türkçe'ye uyarlaması Bacanlı, Özer ve Sürücü (2006) tarafından yapılan "Çocuklar için Kariyer Gelişimi Ölçeği (ÇKGÖ)" kullanılmıştır. ÇKGÖ'nin teorik temeli Super'in (1990) çocuklukta kariyer gelişimi modeline dayandırılmıştır. ÇKGÖ 52 maddeden oluşan 3'lü likert tipi bir ölçek olup, toplam 52 maddeden oluşmaktadır. Türkçe ÇKGÖ'nün yapı geçerliğini belirlemek için n = 2500 ilköğretim öğrencisinden (4., 5., 6., 7. ve 8. sınıflardaki) elde edilen verilere açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri uygulanmıştır. Her iki analiz sonuçları da ÇKGÖ'nün orijinali gibi sekiz alt faktörden oluştuğunu ortaya koymuştur. Bu sekiz faktörlü yapı hem ölçeğin dayandırıldığı teorik modellerle (Super, 1990) hem de orijinal ÇKGÖ'nün yapısı ile uyum göstermiştir. ÇKGÖ'nün faktörleri; *planlama*: çocukların geleceği planlamalarının önemini içeren 11 maddeden, *benlik kavramı*: benlik bilgisinin farkındalığını değerlendiren 6 maddeden, *bilgi*: meslekler hakkındaki bilgileri kullanmayı ve önemini farkında olmayı içeren 6 maddeden, *ilgiler*: çocukların hoşlandıkları etkinliklerin farkında olmalarını içeren 6 maddeden, *denetim odağı*: çocukların yaşamlarında karşılaştıkları olaylara ilişkin içsel kontrollerini değerlendiren 7 maddeden, *merak/araştırma*: çocukların okulda ve oyunlarındaki merak veya araştırma davranışlarını içeren 7 maddeden, *anahtar figürler*: çocukların rol modellerini yani kime

benzemek istediklerini içeren 5 maddeden, *zaman perspektifi*: çocukların içinde buldukları anı geleceklere nasıl yansıttıklarını içeren 4 maddeden oluşmaktadır. ÇKGÖ'nin Türkçe formunun güvenilirliğini belirlemek için Cronbach'ın Alpha katsayısı ile ölçeğin tümü ve alt ölçeklere ilişkin iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır. Türkçe ÇKGÖ'nin tümü ve alt ölçekleri için Cronbach Alpha değerleri sırasıyla; ölçeğin tümü ($\alpha = .78$), bilgi ($\alpha = .64$), merak/araştırma ($\alpha = .60$), ilgiler ($\alpha = .64$), denetim odağı ($\alpha = .76$), anahtar figürler ($\alpha = .49$), zaman perspektifi ($\alpha = .65$), planlama ($\alpha = .81$) ve benlik kavramı ($\alpha = .73$) bulunmuştur. Türkçe ÇKGÖ'nün geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarına ilişkin bulgular bu ölçeğin doyurucu geçerlik ve güvenilirlik değerlerine sahip olduğunu göstermiştir.

İşlem

Ölçme araçları, 2008–2009 öğretim yılı güz döneminde veri toplama günü sınıfında bulunan ve araştırmaya katılmaya gönüllü öğrencilere uygulanmıştır. Uygulama öncesinde MKVYÖ ve ÇKGÖ'nün yönergeleri uygulayıcılar tarafından okunmuş ve araştırmanın amacı hakkında kısa bilgi verilmiştir. Uygulamalar araştırmacılar ve okul psikolojik danışmanları tarafından yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada önce yordayıcı değişkenler (ÇKGÖ-Merak, ÇKGÖ-Bilgi, ÇKGÖ-İlgi, ÇKGÖ-Denetim Odağı, ÇKGÖ-Anahtar Figürler, ÇKGÖ-Zaman Perspektifi, ÇKGÖ-Planlama, ÇKGÖ-Benlik alt ölçekleri) ile yordanan değişkenler (MKVYÖ'nün BMÖDD, MBT ve GPY alt ölçekleri) arasında doğrusal bir ilişki olup olmadığını belirlemek için Pearson korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Sonra verilere çoklu doğrusal regresyon analizi tekniği uygulanmıştır. Araştırmada manidarlık düzeyi .05 olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde araştırmada toplanan verilerin istatistiksel çözümlemesi sonucunda elde edilen bulgular araştırmada cevap aranan soru sırasına göre aşağıda verilmiştir.

1. ÇKGÖ'nün merak, araştırma, bilgi, anahtar figürler, ilgiler, denetim odağı, zaman perspektifi, benlik kavramı ve planlılık alt ölçeklerinden alınan puanlar ile MKVYÖ'nün alt ölçeklerinden alınan puanlar arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Araştırmaya katılan öğrencilerinin MKVYÖ'nün ve ÇKGÖ'nün alt ölçeklerinden aldıkları puanlar arasındaki ilişkileri belirlemek için bu puanlara uygulanan Pearson korelasyon tekniği sonuçları Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1 incelendiğinde MKVYÖ'nün alt ölçeklerine ilişkin puanlar ile ÇKGÖ'nün alt ölçeklerine ilişkin puanlar arasında pozitif (doğrusal) yönlü anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. Bu bulgular ÇKGÖ'nün alt boyutlarının her birinden alınan puanlar yükseldikçe MKVYÖ'nün alt boyutlarının her birinden alınan puanların da karşılıklı olarak yükseldiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 1. MKVYÖ ve ÇKGÖ'nün Alt Ölçeklerine İlişkin Puanlar Arasındaki Pearson Korelasyon Katsayıları

	1	2	3	4	5	6	7	9	9	10	11
1. MKVYÖ-BMÖDD	-										
2. MKVYÖ-MBT	,811**	-									
3. MKVYÖ-GPY	,817**	,875**	-								
4. ÇKGÖ-Merak	,268**	,322**	,312**	-							
5. ÇKGÖ-Bilgi	,405**	,393**	,399**	,503**	-						
6. ÇKGÖ-İlgi	,408**	,383**	,398**	,336**	,512**	-					
7. ÇKGÖ-Den. Od.	,411**	,401**	,402**	,392**	,475**	,472**	-				
8. ÇKGÖ-Anah. Fig.	,350**	,338**	,345**	,299**	,308**	,440**	,463**	-			
9. ÇKGÖ-Zam. Per.	,312**	,269**	,271**	,372**	,440**	,516**	,477**	,509**	-		
10. ÇKGÖ-Planlama	,367**	,436**	,419**	,367**	,478**	,460**	,442**	,336**	,480**	-	
11. ÇKGÖ-Benlik	,356**	,302**	,321**	,388**	,478**	,425**	,481**	,383**	,606**	,536**	-

*p<,05, **p<,001

2. ÇKGÖ'nün Alt Ölçeklerinden Alınan Puanların ve Cinsiyetin MKVYÖ-BMÖDD Alt Boyutundan Alınan Puanları Yordamasına İlişkin Bulgular

ÇKGÖ'nün, merak, bilgi, ilgi, denetim odağı, anahtar figürler, zaman perspektifi, planlama ve benlik alt boyutları ile cinsiyetin MKVYÖ-BMÖDD alt boyutundan alınan puanları yordama gücünü belirlemek amacıyla yapılan çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. MKVYÖ-BMÖDD Alt Boyutunun Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayıcı Değişkenler	B	SH	β	t	P
Merak	-,050	,094	-,019	-,531	,595
Bilgi	,663	,151	,177	4,380	,001
İlgi	,544	,151	,142	3,595	,001
Denetim Odağı	,256	,114	,089	2,247	,025
Anahtar Figürler	,495	,133	,138	3,727	,001
Zaman Perspektifi	-,535	,221	-,103	-2,419	,016
Planlama	,107	,064	,065	1,671	,095
Benlik	,317	,140	,094	2,270	,023
Cinsiyet	4,327	,554	,254	7,809	,001
R=0,578	R ² =0,334				
F ₍₉₋₇₄₆₎ =41,521	p=.001				

Tablo 2'de görüldüğü gibi, bağımsız değişkenler (yordayıcı değişkenler) olarak analize giren ÇKGÖ'nün, merak/araştırma, bilgi, ilgi, denetim odağı, anahtar figürler, zaman perspektifi, planlama ve benlik alt boyutları ile cinsiyetin MKVYÖ-BMÖDD alt boyutunu anlamlı düzeyde yordadığı görülmektedir. (Çoklu R=0,578, R²=0,334, F=41,521 p<,01). Bu bulgu ÇKGÖ'nün tüm alt boyutları ve cinsiyet değişkenin birlikte MKVYÖ-BMÖDD alt boyutundan alınan puanlara ilişkin varyansın %33,4'ünü açıkladığını göstermektedir. Bağımsız değişkenlere ilişkin t testi sonuçlarına göre dokuz bağımsız değişkenden cinsiyet (β =.25) MKVYÖ-BMÖDD alt boyutunun en güçlü yordayıcısı olup bunu sırasıyla ÇKGÖ-Bilgi (β =.17), ÇKGÖ-İlgi (β =.14), ÇKGÖ-Anahtar figürler (β =.14), ÇKGÖ-Zaman Perspektifi (β =.10), ÇKGÖ-Benlik (β =.09) ve ÇKGÖ-Denetim Odağı (β =.09) izlemektedir. ÇKGÖ-Merak (β =.02) ve ÇKGÖ-Planlama (β =.06)'nın kendi başlarına MKVYÖ-BMÖDD'yi yordama oranları anlamlılık düzeyine (p>.05) ulaşamamıştır.

3. ÇKGÖ'nün Alt Ölçeklerinden Alınan Puanların ve Cinsiyetin MKVYÖ-MBT Alt Boyutundan Alınan Puanları Yordamasına İlişkin Bulgular

ÇKGÖ'nün, merak, bilgi, ilgi, denetim odağı, anahtar figürler, zaman perspektifi, planlama ve benlik alt boyutları ile cinsiyetin birlikte MKVYÖ-MBT alt boyutundan alınan puanları yordama gücünü belirlemek amacıyla yapılan çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3'deki bulgulara göre yordayıcı değişken olarak analize sokulan ÇKGÖ'nün, merak, bilgi, ilgi, denetim odağı, anahtar figürler, zaman perspektifi, planlama ve benlik alt boyutları ile cinsiyetin birlikte MKVYÖ-MBT alt boyutunu anlamlı düzeyde yordadığı görülmektedir. (Çoklu R=0,593, R²=0,351, F=44,927 p<,01). Bu bulgu ÇKGÖ'nün tüm alt boyutları ve cinsiyet değişkenin birlikte MKVYÖ-MBT alt boyutundan alınan puanlara ilişkin varyansın %35,1'ini açıkladığını göstermektedir.

Tablo 3. MKVYÖ-MBT alt boyutunun yordanmasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçları

Değişken	B	Sabit Hata	β	t	P
Merak	,148	,073	,072	2,018	,044
Bilgi	,409	,118	,138	3,466	,001
İlgi	,332	,118	,109	2,815	,005
Denetim Odağı	,188	,089	,083	2,117	,035
Anahtar Figürler	,406	,103	,143	3,930	,001
Zaman Perspektifi	-,636	,172	,156	3,691	,001
Planlama	,282	,050	,216	5,635	,001
Benlik	,027	,109	,010	,253	,800
Cinsiyet	3,416	,431	,254	7,917	,001
R=0,593	R ² =0,351				
F ₍₉₋₇₄₆₎ =44,927	p=.001				

Bağımsız değişkenlere ilişkin t testi sonuçlarına göre dokuz bağımsız değişkenden cinsiyet ($\beta=,25$) MKVYÖ-MBT alt boyutunun en güçlü yordayıcısı olup bunu sırasıyla ÇKGÖ-Planlama ($\beta=,22$), ÇKGÖ-Anahtar Figürler ($\beta=,14$), ÇKGÖ-Zaman Perspektifi ($\beta=,16$), ÇKGÖ-Bilgi ($\beta=,14$), ÇKGÖ-İlgi ($\beta=,10$), ÇKGÖ-Denetim Odağı ($\beta=,08$) ve ÇKGÖ-Merak ($\beta=,07$) izlemektedir. ÇKGÖ-Planlama ($\beta=,01$)'nin kendi başına MKVYÖ-MBT'yi yordama oranı anlamlılık düzeyine ($p>.05$) ulaşamamıştır.

4. ÇKGÖ'nün Alt Ölçeklerinden Alınan Puanların ve Cinsiyetin MKVYÖ-GPY Alt Boyutundan Alınan Puanları Yordamasına İlişkin Bulgular

ÇKGÖ'nün, merak, bilgi, ilgi, denetim odağı, anahtar figürler, zaman perspektifi, planlama ve benlik alt boyutları ile cinsiyetin MKVYÖ-GPY alt boyutundan alınan puanları yordama gücünü belirlemek amacıyla yapılan çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. MKVYÖ-GPY alt boyutunun yordanmasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçları

Değişken	B	Sabit Hata	β	t	P
Merak	,114	,076	,054	1,510	,132
Bilgi	,434	,122	,145	3,569	,001
İlgi	,414	,122	,135	3,407	,001
Denetim Odağı	,211	,091	,092	2,308	,021
Anahtar Figürler	,433	,107	,150	4,059	,001
Zaman Perspektifi	-,679	,178	,164	3,818	,001
Planlama	,242	,052	,183	4,688	,001
Benlik	,076	,112	,028	,680	,497
Cinsiyet	2,737	,445	,201	6,146	,001
R=0,574	R ² =0,329				
F ₍₉₋₇₄₆₎ =40,652	p=.001				

Tablo 4'deki bulgular incelendiğinde yordayıcı değişken olarak analize sokulan ÇKGÖ'nün, merak, bilgi, ilgi, denetim odağı, anahtar figürler, zaman perspektifi, planlama ve benlik alt boyutları ile cinsiyetin MKVYÖ-GPY alt boyutunu anlamlı düzeyde yordadığı görülmektedir. (Çoklu R=0,574, R²=0,329, F=40,652 p<,01). Bu bulgu ÇKGÖ'nün tüm alt boyutları ve cinsiyet değişkeninin birlikte MKVYÖ-GPY alt boyutundan alınan puanlara ilişkin varyansın %32,9'unu açıkladığını göstermektedir. Bağımsız değişkenlere ilişkin t testi sonuçlarına göre dokuz bağımsız değişkenden cinsiyet ($\beta=,20$) MKVYÖ-GPY alt boyutunun en güçlü yordayıcısı olup bunu sırasıyla ÇKGÖ-Planlama ($\beta=,18$), ÇKGÖ-Anahtar Figürler ($\beta=,15$), ÇKGÖ-Zaman Perspektifi ($\beta=,16$), ÇKGÖ-Bilgi ($\beta=,14$), ÇKGÖ-İlgi ($\beta=,13$) ve ÇKGÖ-Denetim Odağı ($\beta=,09$) izlemektedir. ÇKGÖ-Merak ($\beta=,05$) ve ÇKGÖ-Benlik ($\beta=,02$)'in kendi başlarına MKVYÖ-GPY'yi yordama oranları anlamlılık düzeyine ($p>.05$) ulaşamamıştır.

TARTIŞMA

Bu araştırmanın sonuçları, öncelikle ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin meslek kararı verme yetkinliklerinin üç boyutu (BMÖDD, MBT ve GPY) ile kariyer gelişimleri (*merak/araştırma, bilgi, anahtar figürler, ilgiler, denetim odağı, zaman perspektifi, benlik kavramı ve planlılık boyutları*) arasında pozitif/doğrusal anlamlı ilişkiler olduğunu göstermiştir. Bir başka ifadeyle bu bulgular, Super'in (1990) Büyeme Evresindeki (0-14 yaşlar) çocuklar için 9 (bu çalışmada 8) boyutlu kariyer gelişim görevlerini yerine getirme düzeyleri arttıkça mesleki karar verme yetkinliklerinin üç boyutuna ilişkin inanç düzeylerinin de arttığını ortaya koymuştur. Bu bulgular Taylor ve Betz'in (1983), Bandura'nın öz yetkinlik teorisine dayanarak geliştirdikleri kariyer karar verme öz yetkinliği kavramının oluşumuna ilişkin teorik görüşlerini desteklemektedir. Şöyleki, Taylor ve Betz'e göre (1983) kariyer karar verme öz yetkinliği, bireyin etkili kariyer kararı verebilmek için gerekli görevleri ve etkinlikleri (örneğin; çocuklar için Super tarafından belirlenen dokuz boyutlu görevleri) başarılı bir şekilde yerine getirmeye ilişkin bireyin yeteneğine olan inancı olarak tanımlanmıştır.

Bu araştırmanın temel amacını oluşturan ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin kariyer karar verme yetkinlik inançlarının yordayıcılarının belirlenmesine ilişkin bulgular bu öğrencilerin kariyer gelişimlerinin ve cinsiyetlerinin meslek kararı verme yetkinlik inançlarının üç boyutunu (BMÖDD, MBT ve GPY) da pozitif ve anlamlı olarak yordadıklarını göstermiştir. Daha açık bir anlatımla mesleki karar verme yetkinliğini BMÖDD puanları üzerinde yapılan çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları, kariyer gelişimi (*merak/araştırma, bilgi, anahtar figürler, ilgiler, denetim odağı, zaman perspektifi, benlik kavramı ve planlılık boyutları*) ve cinsiyetin birlikte BMÖDD'nin %33'nü açıkladığını göstermiştir. Bağımsız değişkenlerden cinsiyet BMÖDD'nin en güçlü yordayıcısı olup bunu sırasıyla kariyer gelişiminin, *bilgi, ilgi, anahtar figürler, zamana perspektifi, benlik ve denetim odağı* boyutları izlemektedir. Bu bulgular ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin meslek kararı vermenin bireysel ve mesleki özellikleri doğru değerlendirme öz yetkinlik inançlarına, kariyer gelişimleri ile ilgili sekiz boyuttaki görevleri yerine getirme düzeylerinin ve cinsiyetlerinin birlikte, %33 gibi bir katkıda bulunduğu işaret etmektedir. Benzer şekilde meslek kararı verme sürecinde meslekler ilgili bilgi toplamaya ilişkin öz yetkinlik inancına (MBT boyutuna) ilişkin bulgular da kariyer gelişimi ve cinsiyetin birlikte MBT'deki toplam varyansın %35,1 açıkladığını göstermiştir. Özellikle kariyer gelişimi ilgili değişkenlerden (bağımsız değişkenlerden) benlik boyutu hariç diğer tüm değişkenlerin MBT'nin anlamlı yordayıcıları olduğu görülmüştür. Meslek kararı vermeye ilgili gerçekçi plan yapma (GPY) alt boyutuna ilişkin bulgular, kariyer gelişimi ve cinsiyetin birlikte GPY'deki varyansın %32,9 \approx %33'nü açıklamıştır. Sırasıyla *cinsiyet, planlılık boyutları, anahtar figürler, zaman perspektifi, bilgi, ilgiler, denetim odağı, merak ve benlik alt boyutları GPY'nin anlamlı yordayıcıları olarak katkıda bulunmuşlardır.*

Bu çalışmada beklenildiği gibi ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin içinde buldukları büyüme evresinde kendilerinden beklenen kariyer gelişimi düzeyini ulaşılabilmeleri için üstlenmeleri gereken sekiz boyuttaki davranışlarını yerine getirme düzeyleri ve cinsiyetleri ortak olarak meslek kararı verme öz yetkinliklerinin BMÖDD, MBT ve GPY boyutlarının anlamlı yordayıcıları oldukları bulunmuştur. Yordama oranları %33-%35 arasında değişmektedir. Bu bulguları yorumlarken ihtiyatlı düşünmek gerekmektedir. Çünkü bu araştırma bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenlere etkileri incelenmemiştir. Bu nedenle bu araştırmanın bulguları bağımlı ve bağımsız değişkenlerle ilgili sebep ve sonuç ilişkilerini kurmaya olanak vermemektedir. Bu açıklamalardan sapmamak kaydıyla bu araştırmanın sonuçlarını bir yandan kariyer karar verme öz yetkinliği kavramına ilişkin teorik görüşleri diğer yandan önceki araştırmaların sonuçlarını desteklediği görülmektedir. Şöyle ki yetkinlik inancının oluşmasına kaynaklık eden faktörler incelendiğinde, en etkili faktörlerden birisi, bireyin geçmiş yaşantılarından edindiği tamamlanmış başarılı performans deneyimleridir. Bandura (1977)'ya göre, geçmişte yaşanan başarılı performanslar yetkinlik beklentisini artırmaktadır. Başarılı performanslar, bireyin herhangi bir davranışı gerçekleştirmesi için ne gerekiyorsa onu yapıp yapamayacağını birinci göstergesidir. Başarılı yaşantılar, yetkinlik beklentisinin düzeyini yükseltir. Üst üste yaşanan başarısızlıklar ise yetkinlik beklentisini düşürür. Bu açıdan bakıldığında meslek kararı verme sürecinde ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin kariyer gelişimleri ile ilgili davranışları başarılı bir şekilde yerine getirme düzeyleri ve cinsiyetlerinin birlikte meslek kararı verme öz yetkinliklerinin üç boyutunu da anlamlı olarak yordamaları Bandura'nın (1977) yetkinlik

inancının oluşumuna ve Taylor ve Betz'in (1983) kariyer karar verme öz yetkinliğinin oluşumuna ilişkin teorik görüşleri ile ilgili uyumludur.

Bu araştırma ilgili literatürde ilköğretim öğrencilerinin kariyer gelişimleri ve meslek kararı verme öz yetkinlikleri arasındaki ilişkileri inceleyen ilk araştırma olduğu için bu araştırmanın sonuçlarıyla doğrudan karşılaştırma olanağı yoktur. Ancak bu araştırmanın sonuçları lise ve üniversite öğrencileri örneklemi üzerinde çalışılan araştırmaların sonuçlarıyla karşılaştırılabilir. Örneğin, bu araştırmanın bulguları Anderson ve Brown'un (1997) lise öğrencilerin meslek kararı verme yetkinlikleri ve mesleki olgunlukları arasında anlamlı ilişkiler buldukları araştırmanın bulgularıyla tutarlılık göstermektedir. Bunun yanı sıra bu araştırmanın bulguları Paulsen ve Betz'in (2004) temel güvenin meslek karar verme öz yetkinliğinin önemli bir yordayıcısı olduğunu, Betz ve Serling'in (1993) kariyere bağlanma korkusu ve meslek kararı verme öz yetkinliği arasında anlamlı negatif ilişkiler olduğunu bulan önceki araştırma bulgularıyla benzerlik göstermektedir.

Bu araştırmanın en temel sınırlılığı araştırma grubunun gönüllü öğrencilerden oluşturulmasıdır. Bu araştırmanın meslek rehberliği ve danışmanlığı hizmetleri yardımı gereksinimleri olduğunu beyan eden öğrencileri üzerinde tekrarlanması daha işe vuruk sonuçlar ortaya koyacağı düşünülmektedir. Bu araştırmanın bir diğer sınırlılığı ise araştırmanın ülkemiz ilköğretim 8. sınıf öğrencilerini temsil edecek özelliklere ve büyüklüğe yeterince sahip olmayan küçük bir örneklem üzerinde yapılmış olmasıdır. Bu nedenle gelecekteki araştırmalarda örneklem seçiminin evreni daha iyi temsil edecek istatistiksel yöntemlerle yapılması önerilmektedir.

Bu araştırmanın yukarıda ifade edilen sınırlılıklarına rağmen araştırma sonuçlarının ilgili literatüre ve okullardaki meslek rehberliği ve danışmanlığı hizmetlerine yönelik önemli katkıları olacağı düşünülmektedir. Bu araştırmanın sonuçları yukarıda açıklandığı gibi meslek kararı vermek öz yetkinliği kavramı ile ilgili teorik görüşleri desteklemiştir.

Bu araştırmanın sonuçlarına dayanarak okullardaki meslek rehberliği ve danışmanlığı hizmetlerine ve gelecekte yapılacak araştırmalar yönelik olarak şu öneriler sunulabilir: Ülkemiz ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin çok büyük bir kısmı bu sınıfa başarıyla tamamladıklarında hangi orta öğretim kurumuna girmek istediklerine bir bakıma ilerde hangi mesleği seçeceklerine karar vermek zorundadırlar. Bu öğrencilerin bir kısmı ise iş hayatına atılıp hangi mesleği öğreneceklerine karar vermek zorundadırlar. Dolayısıyla ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin meslek kararı verme öz yetkinliklerinin yüksek olmasına gereksinimleri vardır. İlköğretim okullarında bu öğrencilerin meslek kararı verme öz yetkinliklerini zenginleştirmeye yönelik meslek rehberliği ve danışmanlığı hizmetlerini planlama sürecinde okul psikolojik danışmanlarının bu araştırmanın bulgularından yararlanabilecekleri önerilebilir. Örneğin okul psikolojik danışmanları meslek kararı verme öz yetkinlik düzeyi düşük öğrencilere onların kariyer gelişimi görevlerini kazanmalarına yardımcı olacak hizmetlere ağırlık vererek aynı zamanda bu öğrencilerin meslek karar verme öz yetkinlik düzeylerini zenginleştirmelerine yardımcı olabilirler. Ayrıca araştırmacılar gelecekte ilköğretim öğrencilerinin meslek karar verme öz yetkinliklerini zenginleştirmeyi amaçlayan mesleki grup rehberliği mesleki bireysel psikolojik danışma yada grupta mesleki danışma programlarının hazırlarken bu araştırmanın sonuçlarından yararlanabilecekleri önerilmektedir.

KAYNAKLAR

Anderson, S. ve Brown, C. (1997). Self-efficacy as a determinant of career maturity in urban and rural high school seniors. *Journal of Career Assessment*, 5, 305- 315.

Bacanlı, F. Özer A. & Sürücü, M. Çocuklar için kariyer gelişim ölçeği'nin faktör yapısı ve güvenilirliği. 9. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi'nde sunulan bildiri, Çeşme, İzmir, Altın Yunus Otel.(2007, 17-19 Ekim).

Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84, 191-215.

Bandura, A. (1982). Self-efficacy mechanism in human agency. *American Psychologist*, 37, 122- 147.

Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of self-control*. New: Freeman.

- Bergeron, L. M. ve Romano, J. L. (1994). The relationships among CDMSE, educational indecision, vocational indecision, and gender. *Journal of College Student Development*, 35, 19-24.
- Betz, N. E. (1992). Career assessment: A review of critical issues. In S. D. Brown & R. W. Lent (Eds.), *Handbook of counseling psychology* (2nd ed., pp. 453-484). New York: Wiley.
- Betz, N. E. (2000). Self-efficacy theory as a basis for career assessment. *Journal of Career Assessment*, 8 (3), 205-222.
- Betz, N. E., Klein, K. ve Taylor, K. (1996). Evaluation of a short form of the CDMSE Scale. *Journal of Career Assessment*, 4, 47-57.
- Betz, N. E., Klein, K., & Taylor, K. (1996). Evaluation of a short form of the Career Decision-Making Self-Efficacy Scale. *Journal of Career Assessment*, 4, 47-57.
- Betz, N. E., ve Hackett, G. (1981). The relationship of career-related self-efficacy expectations to perceived career options in college women and men. *Journal of Counseling Psychology*, 28, 399-410.
- Betz, N.E., ve Serling, D. (1993). Criterion Related and Construct Validity Of Fear Of Commitment. *Journal Of Career Assessment*, 1, 21-34.
- Blustein, D. L. (1989). The role of goal instability and career self-efficacy in the career exploration process. *Journal of Vocational Behavior*, 35, 194-203.
- Borgen, F. H. (1991). Megatrends and milestones in vocational behavior: A 20-year counseling psychology perspective. *Journal of Vocational Behavior*, 39, 263-290.
- Bozgeyikli, H. (2004). Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11, 221-234.
- Bozgeyikli, H. (2005). *Mesleki grup rehberliğinin ilköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin meslek kararı vermede kendilerini yetkin görme düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya
- Brown, C. Darden, E. E., Shelton, M. L. & Dipoto, M. C. (1999). Career exploration and self-efficacy of high schools students: Are the urban/suburban differences?, *Journal of Career Assessment*, 7(3), 227-237.
- Buehler, C. (1935). *From birth to maturity*. London: Kegan & Paul.
- Creed, P.A., Patton, W., and Prideaux, L.A. (2007). Predicting change over time in career planning and career exploration for high school students. *Journal of Adolescence*, 30, 377-392.
- Ginzberg, E., Ginsburg, S., Axelrad, S. ve Herma, J.L. (1951). *Occupational choice: An approach to a general theory*. New York: Columbia University Pres.
- Gottfredson, L. S. (2002). Gottfredson's theory of circumscription, compromise, and self-creation. In D. Brown & Associates (Eds). *Career choice and development* (4th ed.). Bensenville, II: Scholastic Testing Service
- Hackett, G., & Lent, R. W. (1992). *Theoretical advances and current inquiry in career psychology*. New York: Wiley.
- Hackett, G., Lent, R. W., ve Greenhaus, J. H. (1991). Advances in vocational theory and research: A 20-year retrospective. *Journal of Vocational Behavior*, 38, 3- 38.
- Hackett, G., ve Betz, N. E. (1981). A self-efficacy approach to the career development of women. *Journal of Vocational Behavior*, 18, 326-339.
- Hackett, G., ve Betz, N. E. (1989). An exploration of the mathematics self- efficacy/mathematics performance correspondence. *Journal of Research in Mathematics Education*, 20, 261-273.
- Jordaan, J. P. (1963). Exploratory behavior: The formation of self and occupational concepts. In D. Super, R. Starishevsky, R. Matlin, & J. P. Jordaan (Eds.), *Career development: Self-concept theory* (pp. 42-78). New York: College Entrance Examination Board.
- Lent, R. W., Brown, S. D. ve Larkin, K. C. (1984). Relations of self-efficacy expectations to academic achievement and persistence. *Journal of Counseling Psychology*, 31, 356-362.
- Lent, R. W., Brown, S. D., ve Larkin, K. C. (1984). Relations of self-efficacy expectations to academic achievement and persistence. *Journal of Counseling Psychology*, 31, 356-362.
- Lopez, F. G., Lent, R. W., Brown, S. D., & Gore, P. A. (1997). Role of social-cognitive expectations in high school students' mathematics-related interest and performance. *Journal of Counseling Psychology*, 44(1), 44-52.

- Luzzo, D. A. (1995). The relative contributions of self-efficacy and locus of control to the prediction of career maturity. *Journal of College Students Development*, 36 (1), 61-66.
- Luzzo, D. A. ve Ward, B. E. (1995). The relative contributions of self-efficacy and locus of control to the prediction of vocational congruence. *Journal of Career Development*, 21, 307-317.
- Niles, S. G., Erford, B. T., Hunt, B. ve Watts, R. H. Jr. (1997). Decision-making styles and career development in college students. *Journal of College Student Development*, 38 (5), 479-488.
- O'Brien, K.M., Dukstein, R.D., Jackson, S.L., Tomlinson, M.J., & Kamatuka, N.A. (1999). Broadening career horizons for students in at-risk environments. *The Career Development Quarterly*, 47, 215-229.
- O'Brien, V., Martinez-Pons, M. ve Kopala, M. (1999). Mathematics Self-efficacy, ethnic identity, gender, and career interests related to mathematics and science. *Journal of Educational Research*, 92 (4), 231-236.
- Özgüven, İ. E., (2003). *Endüstri Psikolojisi*, Ankara: Pdrem Yayınları
- Paulsen, A.B., ve Betz, N.E. (2004). Basic Confidence Predictors of Career Decision-Making Self-Efficacy. *The Career Development Quarterly*, 52,354-362
- Post-Kammer, P. ve Smith, P. L. (1986). Sex differences in math and science career self-efficacy among disadvantage students. *Journal of Vocational Behavior*, 29, 89-101.
- Robbins, S. B. (1985). Validity estimates for the CDMSE scale. *Measurement and Evaluation in Counseling and development*, 18, 64-74.
- Roe, A. (1956). *The psychology of occupationas*. New York: Wiley.
- Schultheiss, D.E.P., ve Stead, G.B. (2004). Childhood Career Development Scale: Scale Construction and Psychometric Properties. *Journal of Career Assessment*, Vol:12; No:2, 113-134.
- Solberg, V. S., Good, G. E., Fischer, A. R., Brown, S. D., & Nord, D. (1995). Career decision making and career search activities: Relative effects of career search activities and human agency. *Journal of Counseling Psychology*, 42, 448-455.
- Sullivan, K. R. ve Mahalik, J. K. (2000). Increasing career self-efficacy for women: Evaluating a group intervention. *Journal of Counseling and Development*, 78, 54-62.
- Super, D. E. (1953). A theory of vocational development. *American Psychologist*, 8, 185-190.
- Super, D. E. (1990). A life-span, life-space approach to career development. In D. Brown, L. Brooks, & Associates (Eds.), *Career choice and development* (2nd ed., pp. 197-261). San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Taylor, K. M. ve Betz, N. E. (1983). Applications of self-efficacy theory to the understanding and treatment of career indecision. *Journal of Vocational Behavior*, 22, 63-81.
- Taylor, K. ve Popma, J. (1990). An examination of the relationship among CDMSE, career salience, locus of control, and vocational indecision. *Journal of Vocational Behavior*, 32, 17-31.